

Ю.А.Маначинська,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці

ГОТЕЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

У статті досліджуються проблеми функціонування підприємств готельного господарства України в умовах кризової ситуації в економіці, а також розглянуті перспективи та тенденції розвитку українського ринку готельних послуг.

Problems of the function of the hotel business in Ukraine at the economic crisis are considered in the article. The perspectives of the development Ukrainian market of the hotel services were considered also.

Проблема виходу економіки України з кризового стану може бути успішно розв'язаною посиленням ролі невиробничої сфери економіки. Одним із таких напрямів є становлення і розвиток соціально орієнтованого підприємництва у туристично-готельному бізнесі.

Готельний комплекс є найважливішим елементом соціальної сфери, що відіграє важливу роль у підвищенні ефективності суспільного виробництва і, відповідно, зростання життєвого рівня населення [1, с.87].

Позитивний вплив готельної індустрії на економіку держави буде справлятися тільки в тому випадку, якщо вона розвиватиметься всебічно, тобто не перетворюючи економіку країни в економіку послуг. Тобто економічна ефективність готельного бізнесу передбачає, що розвиток підприємств готельного господарства має відбуватися паралельно та у тісному взаємозв'язку з іншими галузями економіки.

Окремі аспекти функціонування підприємств готельної індустрії розглядаються у наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів: В.А.Азара, Р.А.Браймера, О.П.Дуровича, М.І.Кабушкіна, В.І.Карсекіна, В.А.Квартальнова, Н.М.Кузнецової, Г.А.Папіряна, Т.І.Ткаченко, А.Д.Чудновського, Д.Уокера. Проте в них недостатньо висвітлені принципово важливі питання, пов'язані з комплексним дослідженням готельного господарства та науковим обґрунтуванням проблем та перспектив функціонування підприємств індустрії гостинності, не розроблені пріоритетні напрями та завдання їх економічної стабільності саме для умов кризової ситуації в економіці.

Отже, недостатня дослідженість теоретико-методологічних проблем та перспектив функціонування підприємств готельного господарства справляє негативний вплив на подолання нестійких тенденцій у фінансово-господарській діяльності готелів, а також на використання їхнього потенціалу у повному обсязі та із врахуванням галузевої специфіки.

Метою статті є дослідження проблем та перспектив функціонування підприємств готельної індустрії України в умовах нестабільної ситуації, в якій опинилася національна економіка.

У своєму становленні готельний ринок України зіткнувся з низкою проблем. Однією з них є слабкість внутрішньої конкуренції (що пояснюється відсутністю вільних засобів і високими податковими ставками, через що складно забезпечити економічну стабільність, максимізувати прибутки, підвищити конкурентоспроможність підприємств індустрії гостинності на ринку готельних послуг) і відсутність могутніх готельних мереж.

Результати аналізу тенденцій зміни кількості підприємств готельного господарства України за 1990-2007 роки засвідчили, що динаміка кількості підприємств гостинності, починаючи з 1990 по 1992 рік, мала стрімку тенденцію до зростання. Зокрема, в 1992 році їх кількість зросла на 544 одиниці, або на 49,01%, порівняно з попереднім 1991 роком. Таке збільшення кількості підприємств сфери гостинності було зумовлене в основному зростанням загального інтересу до України зі сторони інвесторів та іноземних туристів (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка кількості підприємств готельного господарства України за 1990 – 2007 рр. [9]

Проте, починаючи з **1993** року, зберігалася тенденція скорочення кількості підприємств готельного господарства через збитковість та надання в оренду іншим підприємствам. У **2005** році ситуація дещо змінилася на краще, намітилась тенденція до збільшення підприємств готельної індустрії. Так, на території України в **2005** році функціонувало вже **1232** підприємства готельного господарства, з них: **788** готелів, **17** мотелів, **8** готельно-офісних центрів, **6** кемпінгів, **35** молодіжних баз та гірських притулків, **235** гуртожитків для приїжджених та **143** інших місця для короткотермінового проживання. Порівняно з **2004** роком їхня кількість збільшилась на **40** одиниць, або на **3,4%**. У **2006** році кількість готелів складала **1269** одиниць, що на **3,0%** перевищує показники попереднього періоду.

В **2007** році кількість підприємств готельної індустрії склала **1420** одиниць, що на **151** одиниці, або на **11,9%** перевищує показник **2006** року. Це відбулося в основному внаслідок створення нових готелів, розширення кола звітуючих непрофільних підприємств, які мають на своєму балансі молодіжні турбази і гірські притулки та інші місця для короткотермінового розміщення, або тих підприємств, що в звітному році розпочали діяльність з надання готельних послуг.

Отже, за останні **16** років кількість підприємств готельного господарства України зменшилася на **14,2%** порівняно з **1992** роком. Суттєве покращення ситуації спостерігається, починаючи з **2005** року, і ця позитивна тенденція зберігається до цього часу.

Найбільша кількість підприємств готельного господарства України у **2007** році спостерігалася у таких областях, як Дніпропетровська та Львівська – **107** та **128** одиниць відповідно. У Львівській області кількість готелів у звітному **2007** році зростає на **18** одиниць, або **16,36%**, а в Дніпропетровській області лише на один готель (**0,94%**) порівняно з попереднім **2006** роком.

Станом на **1 січня 2008** року на території Чернівецької області функціонувало **27** підприємств готельного господарства, що на **10** підприємств, або на **58,8%** більше, ніж на **1 січня 2007** року. Збільшення кількості підприємств

готельного господарства у **2007** році відбулося за рахунок зростання кількості інших місць для короткотермінового розміщення, які надавали послуги з проживання.

У загальному потенціалі підприємств готельного господарства Чернівецької області у **2007** році налічувалось більше **1,4** тис. номерів (у **2006** році – **1** тис. номерів). Житлова площа всіх номерів складала **33,1** тис. кв. м., що у **1,5** раза більше, ніж у **2006** році. Середня площа одного номера збільшилась на **3,3** кв. м. і становила **24,1** кв. м. [3, с.12].

Отже, діяльність вітчизняних підприємств готельного господарства за досліджуваний період характеризується нестійкими тенденціями розвитку, що в основному обумовлюється сезонними коливаннями попиту і неможливістю створення запасів специфічного продукту – готельної послуги, зростанням цін на послуги та недостатньому рівні якості обслуговування при невисокій еластичності попиту за ціною, організаційним консерватизмом процесу управління.

Місткість номерного фонду – це число місць (номерів), що може бути запропоновано клієнтам одночасно. Тобто місткість готелю визначається числом постійних спальних місць.

Динаміка місткості підприємств готельного господарства України за **1995-2007** рр. представлена на рис. 2.

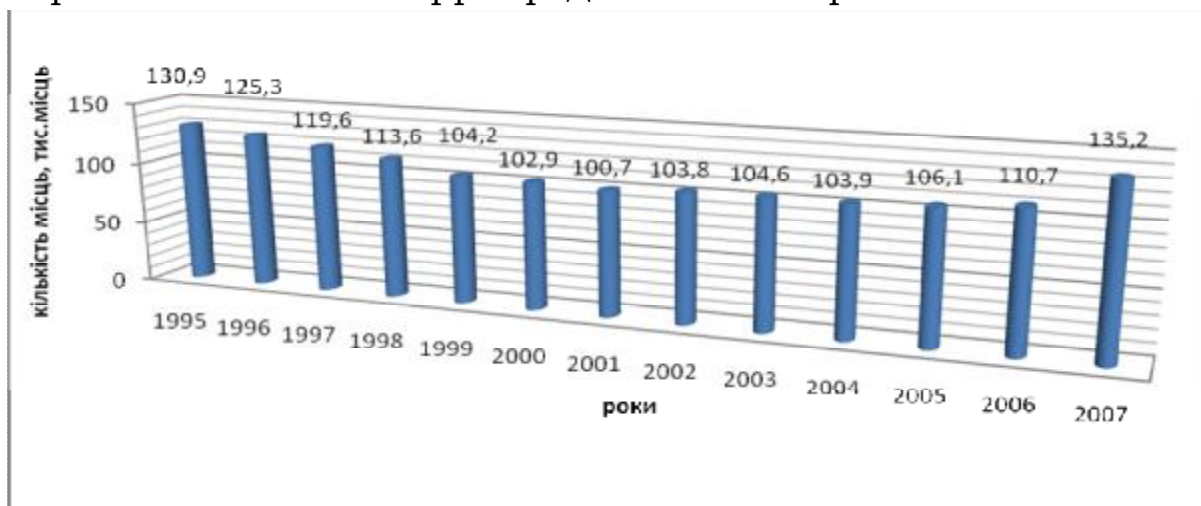

Рис. 2. Динаміка місткості підприємств готельного господарства України за 1995 – 2007 рр. [2]

З рис. 2 видно, що місткість підприємств готельного господарства у **2007** році на **5,7** тис. місць, або на **3,3%** перевищує показник **1995** року, а на **24,5** тис. місць (**22,13%**)

аналогічний показник **2006** року, що слід оцінити позитивно.

Загальноприйнятого підходу до визначення місткості малих, середніх і великих готелів немає. У кожній країні до цього підходять по-різному, з огляду на конкретні особливості соціально-економічного та історичного розвитку.

Наприклад, у Швейцарії й Австрії готелі, що мають менше **100** місць, вважаються малими, **100-200** місць – середніми, більше **200** місць – великими; у Чехії до **120** місць – малими, до **500** місць – середніми, понад **500** місць – великими; у США до **100** номерів – малими, до **500** номерів – середніми, понад **500** – великі [5, с.15].

В Україні діє така офіційна класифікація готелів за місткістю: до **150** місць (не більше **100** номерів) – готелі малої місткості, від **150** до **400** місць (до **300** номерів) – середньої місткості, більше **400** місць (понад **300** номерів) – великої місткості.

Важливим показником використання готельних ресурсів, ритмічності роботи підприємств готельного господарства є коефіцієнт завантаження або рівень використання їх пропускнуої спроможності. Специфікою готельних послуг є те, що при зменшенні попиту підприємства не можуть реалізувати свої послуги в інший час в іншому місці, і якщо вони залишилися незатребуваними, то дохід буде втрачений, оскільки послуги не можна накопичувати, зберігати. Саме через відсутність можливості зберігання послуг у готелях відбувається їх природна втрата. На відміну від виробництва, процес обслуговування обмежений у часі. В період зменшення попиту та при високих цінах на послуги неповне завантаження на підприємствах не може відшкодувати збільшення попиту у наступні дні.

На рис. 3 наведено динаміку середньорічного коефіцієнта використання місткості підприємств готельного господарства України, завантаження упродовж всього періоду дослідження (1990-2007 років).

Аналізуючи рис. 3, необхідно зауважити, що коефіцієнт використання місткості вітчизняних засобів розміщення порівняно удвічі нижче світового рівня (завантаженість підприємств у середньому має складати від **0,60** до **0,72**) [4, с.4]. Виходячи із загальноприйнятого критерію, можна

зробити висновок, що коефіцієнт завантаження вітчизняних підприємств готельного господарства близький до критичного. За останні 17 років середньорічний коефіцієнт використання місткості готелів зменшився на **0,48** пункти, або на **62,34%**, порівняно з 1990 роком, і склав у 2007 році – **0,29**. Такий істотний спад попиту на готельні послуги у 2007 році зумовлений зменшенням обсягів внутрішнього туризму, зменшенням доходів населення та значним зростанням цін на готельні послуги в умовах жорстких інфляційних процесів і кризової ситуації в економіці України.

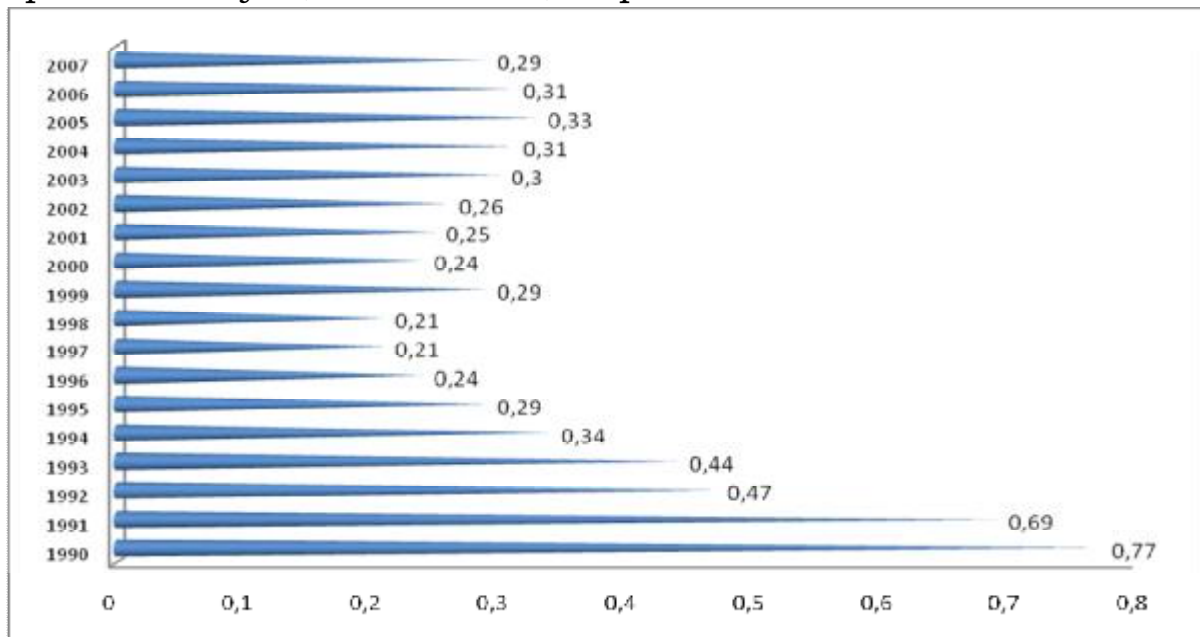

Рис. 3. Динаміка середньорічного коефіцієнта використання місткості готелів України за 1990-2007 рр. [2]

Тобто складна та нестабільна ситуація, в якій опинилася економіка України, вимагає систематичних економічних досліджень сфери послуг, проведення яких ускладнюється відсутністю адекватних теоретичних моделей розвитку цього сектора економіки.

За результатами проведеного критичного аналізу стану та тенденцій розвитку суб'єктів господарської діяльності готельного господарства можна зробити такі висновки:

У сучасних економічних умовах готельні підприємства стикаються із безліччю складних проблем внутрішнього характеру і проблем, пов'язаних із високим ступенем невизначеності зовнішнього середовища, нестабільністю попиту на готельні послуги (здебільшого ці явища спричинені

дією фактора сезонності, загостренням конкуренції, нестачею фінансових ресурсів, нестабільністю економіки);

Ї у сучасних умовах кризової ситуації в національній економіці виникає необхідність у розробці системи завдань розвитку підприємств готельного господарства, які б забезпечили перехід від ідентифікаційних і адаптаційних методів пошуку ринкових можливостей розвитку до активної політики формування антикризових заходів.

Отже, цілком очевидною є необхідність прийняття радикальних і дієвих антикризових заходів у контексті зміни управління економікою, трансформації функцій і завдань антикризового управління як на рівні окремо господарюючих суб'єктів, так і на рівні економіки країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 344 с.
2. Готелі та інші місця для тимчасового проживання: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2001 – 2007.
3. Готельне господарство Буковини. Статистичний бюлетень. – Чернівці.: Держкомстат України, 2007. – 36 с.
4. Огляд світової статистики по індустрії гостинності // Готель. – 2006. – №1 (10). – С.4-5.
5. Мунін Г.Б., Змішов А.О., Зінов'єв Г.О., Самарцев Є.В., Гаца О.О., Максимець К.П., Роглев Х.Й. Управління сучасним готельним комплексом: Навч. посіб. / За редакцією члена кор. НАН України, д.е.н., професора С.І.Дорогунцева. – К.: Ліра – К, 2005. – 520 с.